

INTENSIFICATION OF THE COGNITIVE ACTIVITY OF PUPILS USING GAME TASKS IN THE UKRAINIAN LANGUAGE TEXTBOOKS FOR GRADE 2

The paper explores the psycho-pedagogical concept of «activity». Factors that contribute to the cognitive activity of students. The role playing exercises and tasks in the revitalization of the elementary school students with a textbook Ukrainian language. A content analysis of the Ukrainian language textbooks by various authors for the presence of gaming exercises, as well as those defined learning objectives, which are activated when solving learning activities pupils.

If the learning process is place game is always a good mood, but it is also key to productive work. The game lets you engage in class humor, imagination, creativity, and most importantly – teaches children to be kind and fair. The game opens to the world of knowledge children develop creativity of the individual.

Using gaming training aids – is evidence of the dominance trend of transition from informative to active forms and methods of switching elements problematic, research finding, using reserves independent work of students, creating the conditions for creativity.

Keywords: *activation, activity, active methods, game method, educational games, playing exercises.*

УДК 37.091.214/57/502.02.

ПІДРУЧНИК ПРИРОДОЗНАВСТВА ЯК ЗАСІБ ПРОПЕДЕВТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ П'ЯТИКЛАСНИКІВ ДО НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ

Т. В. Коршевнюк,

*кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник лабораторії
хімічної та біологічної освіти,
Інститут педагогіки НАПН України,
e-mail: korshik@meta.ua*

У статті розглядається роль підручника з природознавства як засобу пропедевтичної підготовки п'ятикласників до навчання біології, характеризується методичний апарат нового підручника з природознавства.

Ключові слова: *пропедевтична підготовка, підручник природознавства, природнича освіта, навчання біології.*

Постановка проблеми. Зміст сучасної шкільної природничої освіти перебуває на етапі оновлення, що зумовлено затвердженням 23 листопада 2011 р Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, впровадження якого розпочалося з 1 вересня 2013 р. у 5 класах [7]. Відповідно до цього відбулися зміни у меті та змісті навчальних предметів освітньої галузі «Природознавство», проте предмет з однойменною назвою лишається важливим пропедевтичним етапом до систематичного вивчення біології в основній та старшій школі.

Вивчення природознавства у 5 класі здійснюється за новою навчальною програмою. Вона створена для реалізації загально-природничого компонента освітньої галузі «Природознавство».

Цей компонент забезпечує формування в учнів основи цілісного уявлення про природу і місце людини в ній, пропедевтичну підготовку учнів до вивчення окремих навчальних предметів, що сприяє розвитку ціннісних орієнтацій учнів у різних сферах життєдіяльності та їх адекватній поведінці в навколишньому природному середовищі [7, с.11].

Навчальна програма з природознавства (5-й клас) передбачає формування в учнів загальнонавчальних умінь і навичок та ключових компетенцій, розвиток здібностей дитини, усвідомлення свого місця в природі через її вивчення [11]. Відтак, пріоритетним для навчального предмета «Природознавства» є досягнення учнями таких особистісних результатів, як оволодіння прийомами елементарної дослідницької діяльності і способами роботи з природничо-науковою інформацією, створення умов розвитку комунікативних умінь і емоційно-чуттєвого ставлення до природи.

Навчальною програмою цього предмета визначено, що «здобуття нових знань, а також узагальнення, розширення і поглиблення природничих знань, умінь і навичок, набутих у початковій школі, забезпечать достатню основу для вивчення біології, хімії, географії, фізики як самостійних предметів у 6-9 класах» [11, с.2]. У цьому контексті актуальним є визначення ефективних шляхів здійснення пропедевтичної підготовки п'ятикласників до вивчення у подальшому предметів освітньої галузі «Природознавство», зокрема біології.

Важливим засобом пропедевтичної біологічної підготовки школярів є сучасний підручник природознавства. Від того, наскільки він забезпечить реалізацію завдань загальноприродничого компонента Державного стандарту, залежатиме якість подальшого опанування учнями навчальним предметом «Біологія».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему пропедевтики предметів освітньої галузі «Природознавство» в основній школі висвітлено в працях Г. С. Бабченко, К. Ж. Гуза, А. Е. Гуревича, М. Д. Даммер, А. І. Дементьева, В. Р. Ільченко, Д. А. Ісаєва, Л. Мелько, О. Я. Скуратовича, А. В. Степанюк, Д. І. Трайтака, А. Г. Хрипкової, Р. В. Шаламова, О. Г. Ярошенко та ін.

Українськими вченими запропоновано підходи до її розв'язання, що на початку ХХІ століття були втілені у проектах концепцій природничої

(В. Р. Ільченко, К. Ж. Гуз та ін.), біологічної (М. Є. Кучеренко, Н. Ю. Матяш, А. В. Степанюк та ін.), хімічної (Н. М. Буринська, Л. П. Величко, О. Г. Ярошенко та ін.), фізичної (О. І. Бугайов, С. В. Коршак та ін.) й географічної освіти (А. Й. Сиротенко, О. М. Топузов та ін.).

Ролі природознавства в пропедевтиці біологічної освіти присвячені дослідження Т. М. Васютіної, В. П. Гаркунова, В. Р. Ільченко, Г. Є. Ковальнової, М. М. Колбасенко, А. В. Степанюк та ін. Українські вчені відзначають, що пропедевтичні основи свідомого засвоєння учнями біології закладаються у природознавстві [1,2,6]. На підставі цього робимо висновок, що в умовах переходу шкільної природничої освіти на новий зміст проблема здійснення пропедевтичної біологічної підготовки п'ятикласників засобами підручника природознавства потребує розв'язання.

Мега статті – розкрити сутність і шляхи здійснення пропедевтичної підготовки п'ятикласників до навчання біології засобами підручника природознавства.

Основна частина. Українські школярі починають опанування елементів біологічних знань на уроках природознавства, основ здоров'я у початковій школі і продовжують у п'ятому класі в процесі вивчення навчального предмета «Природознавство». Зауважимо, що особливістю біологічного компонента курсу природознавства є те, що з одного боку він забезпечує узагальнення і систематизацію знань про живу природу, отриманих п'ятикласниками у початковій школі, з іншого – створює понятійну й діяльнішу основу вивчення біології, починаючи з шостого класу. Це досягається при умові дотримання принципів наступності, послідовності та системності.

Пропедевтика у навчанні пов'язана з дидактичними принципами наступності, послідовності, системності. Наступність здійснюється «... при переході від одного уроку до наступного (тобто у системі уроків), від одного року навчання до наступного. Досягнення наступності у шкільній практиці забезпечується методично обґрунтованою побудовою програм, підручників, дотриманням послідовності руху від простого до складнішого у навчанні і взагалі усією системою методичних засобів» [5, с.227].

Послідовність і системність у навчанні дозволяють усунути суперечність між необхідністю формування предметних знань і умінь і необхідністю формування цілісної картини світу. Реалізація послідовності полягає в тому, що в навчальному матеріалі кожний його наступний елемент спирається на попередній. Це забезпечує підготовку суб'єкта навчання до сприймання і засвоєння нового. Реалізація принципів наступності, послідовності та системності передбачає тематичну й хронологічну узгодженість програм і підручників, виділення основних структурних елементів курсу, розділ, теми, які мають наскрізний характер, виявлення та реалізація зв'язку між змістом навчання на різних етапах і ланках освіти [9].

Таким чином, пропедевтика слугує важливою умовою наступності, послідовності й системності у біологічній освіті і передбачає реалізацію зв'язків

і в змісті навчального матеріалу, і в організації видів навчально-пізнавальної діяльності учнів.

На основі узагальнення доробку вчених і згідно нормативно-правового забезпечення шкільної природничої освіти під пропедевтичною підготовкою п'ятикласників до вивчення біології розуміємо елементи біологічних знань, включені до змісту навчального предмета «Природознавство» (5 клас), орієнтовані на розкриття особливостей живої природи, формування у школярів цілісного уявлення про природу, формуванню понятійної та діяльнісної основи для вивчення навчального предмета біологія.

У біологічному компоненті природничої освіти п'ятикласників виділяємо змістовий, процесуальний та емоційно-ціннісний компоненти. Змістовий компонент утворюють знання фактів, понять, закономірностей в живій природі; процесуальний – різні види теоретичної та практичної діяльності; емоційно-ціннісний – значущі для особистості учня і суспільства ціннісні орієнтації, емоційні й вольові якості особистості. Програма визначає обов'язковий перелік способів діяльності, до яких відносяться: визначення (впізнавання), спостереження, опис, порівняння природних об'єктів, вимірювання, проведення дослідів, використання довідкової літератури, участь у соціально-орієнтованій діяльності з вивчення екологічних проблем своєї місцевості.

Виокремлення емоційно-ціннісного компонента регламентовано Державним освітнім стандартом як розвиток особистості, який включає формування значущих для особистості й суспільства ціннісних орієнтацій.

У філософії освіти обґрунтовано положення, що без ціннісного підходу до явищ, дійсності неможливо ні виховання, ні життя людини як соціальної істоти [4] .

Л. Я. Зоріна визначає об'єкти, до яких необхідно формувати ціннісне ставлення при вивченні природничих предметів: людина, її життя та здоров'я, природа й гармонійні зв'язки у ній [8] . Ці об'єкти відповідають біологічній складовій природничої освіти учнів.

Співставлення цілей і змісту загально-природничого і біологічного компонентів освітньої галузі «Природознавство» дозволило визначити, до основних завдань пропедевтичної біологічної підготовки належать: участь у формуванні цілісної картини природи; засвоєння учнями первинних понять, які в курсі біології мають наскрізний характер (організм, властивості організму, клітина, різноманітність організмів як результат їх пристосування до різних умов існування); формування елементарних дослідницьких умінь на біологічному матеріалі; формування інтелектуальних навичок роботи з різними об'єктами живої природи (опанування процедур класифікації, порівняння, роботи з визначниками тощо); формування уявлень про біологію як частину культури (на матеріалі її взаємодії з іншими галузями знань).

Практико орієнтований характер пропедевтичної підготовки п'ятикласників до вивчення біології полягає в розвитку умінь спостерігати, описувати й порівнювати тіла і явища живої природи, установлювати при-

чинно-наслідкові зв'язки між особливостями організмів та умовами середовища їх життя, проводити нескладні навчальні дослідження біологічних явищ, здійснювати пошук інформації для виконання завдань, працювати з текстом, малюнками, аналізувати їх і робити відповідні узагальнення.

Здійснення пропедевтичної природничої підготовки п'ятикласників загалом й біології зокрема та визначення її якості ускладнюється тим, що у навчальній програмі з природознавства: по-перше, відсутні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів, по-друге, нечіткі роз'яснення щодо проведення й оцінювання практичних робіт, практичних занять, дослідницького практикуму, міні-проектів.

Усталеним у дидактиці є положення про те, що підручник – це носій змісту освіти і засіб навчання. Оскільки в ньому реалізуються завдання, визначені навчальною програмою, підручник визнано формою реалізації змісту на рівні навчального матеріалу. Як засіб навчання, підручник призначений допомогти учням засвоїти навчальний зміст відповідно до програми, продуктивно здійснювати самостійну роботу з текстом підручника. Сучасний шкільний підручник виступає не лише носієм змісту освіти і засобом навчання, але набув статусу інтелектуального самовчителя [13]. Завдяки йому формуються конкретні знання і вміння, досвід самостійної творчої діяльності, уміння орієнтуватися в предметі, шукати необхідну інформацію і працювати з нею, оцінювати події та явища оточуючої дійсності [10].

Ґрунтуючись на особливостях змісту біологічного компонента змісту природознавства, науковому доробку теорії та методики навчання природознавства, наукових підходах до створення підручника і враховуючи вікові особливості п'ятикласників, у нашому підручнику природознавства [12] пропедевтична біологічна підготовка здійснюється на основі синхронізації раціонально-логічного та емоційно-чуттєвого сприйняття природи; єдності змістової, методичної і наочно-ілюстративної складових підручника (ритмічне повторення основних структурних елементів кожного заняття і кожної теми, дотримання типології завдань); використання доступних для сприймання п'ятикласниками біологічних явищ для розкриття закономірностей живої природи, включення учнів в активну навчально-пізнавальну і соціально значущу діяльність.

Розглянемо, як у підручнику представлено предметний зміст біологічного компонента природничої освіти п'ятикласників і пізнавальні дії, які повинні бути сформовані в учнів у процесі його вивчення.

Вже з перших сторінок підручника учні дізнаються, що вивчає біологія, на конкретних прикладах знайомляться з методами вивчення живого, джерелами природничо-наукової інформації. До проведення практичного заняття «Ознайомлення з довідковими виданнями з природничих наук різних типів: енциклопедії, словники, довідники величин, атласи географічних карт, атласи-визначники рослин і тварин, науково-популярна література природознавчого змісту, хрестоматії з природознавства, Інтернет-ресурси тощо» у підручнику

розроблено завдання, серед яких є ознайомлення з визначником рослин і словником біологічних термінів. Учням пропонується дізнатися про структуру цих видань, їхнє призначення, особливості змісту. Така робота орієнтована на формування у п'ятикласників навичок роботи з природничо-науковою інформацією – її пошуком, аналізом і представленням, що стане школярам у нагоді при виконанні міні-проектів, а також деяких дослідницьких завдань, що стосуються пошуку інформації з певної проблеми, її аналізу та представлення.

Однією із загальних змістових ліній освітньої галузі «Природознавство» визначено методи наукового пізнання, специфічні для кожної з природничих наук. Початкові поняття про методи вивчення природи й обладнання, необхідне для цього, утворюються на початку вивчення природознавства. Враховуючи методологічний характер цих знань, у підручнику вони присутні в кожному розділі. У біологічній складовій змісту підручника вони є також у тексті параграфів (опис спостережень, дослідів, використання приладів), і у завданнях після них, наприклад, самостійно провести спостереження за тілом живої природи чи біологічним явищем, виконати нескладний експеримент.

У чинній програмі з природознавства навчальний матеріал біологічного характеру становить зміст теми «Планета Земля як середовище життя організмів», а також представлений окремими елементами біологічних знань у темі «Людина на планеті Земля». У межах цих тем формуються початкові поняття: організм, властивості організмів, клітина, пристосування організмів до середовища існування, які в курсі біології мають наскрізний характер.

Тема «Планета Земля як середовище життя організмів» знайомить учнів з властивостями і різноманітністю організмів, дає уявлення про основні групи організмів на Землі – рослини, тварини, гриби, бактерії. Вивчення чинників природи, їх впливу на організми, особливості середовищ життя (наземно-повітряного, водного, ґрунтового) і пристосування організмів до існування в цих середовищах розкриває учням взаємозв'язки у природі, закладає основи системного мислення, сприяє усвідомленню п'ятикласниками єдності та цілісності природи. Ця ідея пронизує зміст параграфів теми «Людина на планеті Земля», а саме при висвітленні зв'язку людини з природою, охорони і збереження біологічного різноманіття, призначення Червоної книги і природоохоронних територій.

Важливою властивістю організмів є клітинна будова. Для її пояснення в підручнику використано аналогію [12, с. 149]. Пізнавальні можливості п'ятикласників і рівень абстрактності знань про клітину зумовлює формування поняття про клітину на рівні уявлення. Тож у підручнику ознайомлення учнів з основними частинами клітини – оболонкою, цитоплазмою, ядром відбувається за малюнком, що слугує і джерелом навчальної інформації і засобом її унаочнення. Розвиток поняття про клітинну будову тіл живої природи відбувається під час ознайомлення учнів з одно- і багатоклітинними організмами.

У навчальному матеріалі про різноманітність організмів увагу приділено актуалізації характерних ознак представників рослин, тварин, грибів і

бактерій. На цьому матеріалі учні вчать розпізнавати найбільш типових представників основних груп організмів, визначати їх належність до певної групи, тобто відбувається розвиток класифікаційних умінь.

Як такі, що забезпечують ефективну пропедевтичну підготовку до вивчення біології, використано прийом пояснення нового навчального матеріалу з опорою на наявні в учнів знання; пояснення з елементами випереджувачого навчання; повторення з метою актуалізації. [12]. Так, до параграфа про наземно-повітряне середовище життя та його мешканців, включено завдання пригадати, як тварини і рослини суходолу пристосувалися до життя в умовах недостатньої кількості води, різного освітлення, змін температури протягом року. Ці знання п'ятикласники опанували на попередніх уроках, вивчаючи чинники середовища і пристосування до них організмів. Подальше розкриття у параграфі особливостей умов наземно-повітряного середовища та існування в ньому організмів відбувається з використанням зазначених понять.

Випереджаючий характер має матеріал про будову клітини. За малюнком підручника учні розглядають основні частини клітини (оболонку, цитоплазму, ядро), а в самому тексті параграфа підкреслено важливість цього поняття у подальшому вивченні біології.

Повторення з метою актуалізації забезпечують завдання, які з одного боку орієнтовані на закріплення раніше вивченого, а з другого – на вивчення нового і підготовку до застосування вивченого в нових умовах. Наприклад, матеріал про мешканців різних середовищ життя знайомить учнів з новими біологічними фактами і закономірностями, а також розширює знання учнів про зв'язок між організмами і чинниками середовища, вивченими на попередніх уроках. Для цього на початку параграфа учням пропонується пригадати особливості пристосування організмів до різних умов освітлення, вологості, тепла, а після параграфа вміщено завдання скласти план розповіді про різноманітність мешканців середовища, використовуючи конкретні малюнки в підручнику. Таким чином, повторення перед поясненням нового матеріалу підводить п'ятикласників до його вивчення, а виконання вказаного завдання показує актуальність знань про пристосування організмів до умов середовища для розуміння причин різноманітності організмів, особливостей їх поширення на Землі, зв'язків між живою і неживою природою.

Загальновідомо, що основною мотивацією навчальної діяльності є пізнавальний інтерес. З упевненістю можна сказати, що він виступає умовою успішної пропедевтичної підготовки п'ятикласників до вивчення біології. Для його розвитку в підручнику використано різні засоби, зокрема поєднання фактів і узагальнень, раціонального та емоційного, інформативного та проблемного матеріалу, пояснювального і пошукового методів, передбачено організацію індивідуальної та групової діяльності учнів при виконанні навчальних завдань на уроці або вдома. Характеризуючи особливості вікової групи, до якої належать п'ятикласники, вчені відзначають, що головні мотиваційні лінії цих дітей, – це самопізнання, самовираження і самоствердження.

ня. Особливістю мислення молодших підлітків є психологічна готовність і фактична здатність до навчання, що проявляється в схильності до експериментування, вибіркової учіння, прагненні самостійного й оригінального мислення, намаганню проникнути в сутність явищ, виходу предметної пізнавальної активності за межі шкільної програми, розвитку здатності здійснювати інтелектуальні узагальнення [3]. Ці психологічні особливості враховано при виокремленні смислових частин параграфів і підборі заголовків до них, визначенні ілюстративного ряду, створенні системи завдань. Наприклад, у параграфі «Умови життя на планеті Земля. Вплив на організми чинників неживої природи» виділено 5 смислових частин, що мають заголовки «Які умови забезпечують життя на Землі» (інформація про те, чому саме наша планета населена організмами); «Що таке середовища життя» (на конкретних приладах знайомих учням тварин формується уявлення про наземно-повітряне, водне і ґрунтове середовища життя); «Про чинники неживої природи» (знайомство учнів із значенням для організмів води, температури, повітря, світла); «Як організми пристосовуються до різного освітлення» і «Повітря в житті організмів» (розглядаються приклади пристосувань до відповідних чинників неживої природи). Рубрика «Сторінка природодослідника» містить опис дослідницького практикуму «Вплив температури, світла і вологості на проростання насіння». Планується, що виконання запропонованих дій відбуватиметься у позаурочний час. Тож учні в процесі виконання завдання мають можливість проявити максимум самостійності у проведенні експерименту, спостереженні за його ходом, формулюванні висновку щодо умов проростання насіння.

У рубриці «Перевір свої знання» є репродуктивні і продуктивні завдання, які забезпечують повторення і перевірку засвоєння програмного матеріалу, розкритого у параграф, показують практичне значення набутих знань, наприклад: «Майже після кожного уроку вчитель провітрює шкільний клас, у якому тривало заняття. Чому шоразу необхідно провітрювати такі приміщення?» [12, с. 176].

Ефективним джерелом розвитку навчально-пізнавальних мотивів молодших підлітків є участь у спільній діяльності, яка також позитивно впливає на розвиток комунікативних умінь, сприяє соціалізації учнів. З цією метою у підручнику створено окремі рубрики «Попрацюйте в групах» і «Допоможуть дорослі», які містять завдання для спільного виконання з однолітками чи дорослими. Такі завдання стосуються виконання міні-проектів і представлення їх результатів, визначення правильності чи хибності пропонованого твердження і обґрунтування обраної позиції, створення кросвордів чи пам'яток тощо.

Ціннісна складова підручника представлена у формі ціннісно-орієнтованого, емоційно насичено змісту параграфів, який спрямований на розвиток вольових якостей, толерантності, відповідального ставлення учня до свого здоров'я і здоров'я оточуючих людей, ціннісного ставлення до природи.

Висновки. Узагальнення цілей і змісту навчання природознавства учнів основної школи, сформульованих у Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти, навчальної програми «Природознавство. 5 клас»,

врахування вікових особливостей п'ятикласників дали змогу створити новий шкільний підручник з природознавства, який базується на діяльнісному характері пропедевтичної біологічної підготовки учнів.

Література

1. Варакута О. М. Дидактичні умови формування природничих понять в учнів початкових класів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кан. пед. наук: спец. 13.00.09 «Теорія навчання» / О. М. Варакута. – Київ, 2001. – 26 с.
2. Васютіна Т. М. Пропедевтика природничих знань учнів 5 класу загальноосвітньої школи : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.02 / Васютіна Тетяна Миколаївна. – Київ, 2003. – 223 с.
3. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук. – 2-ге вид., доп. – К. : Каравела, 2009. – 400 с.
4. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века. (В поисках практико-ориентированных образовательных концепций) / Б. С. Гершунский. – М.: Изд-во «Совершенство», 1998. – 608 с.
5. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – Київ: Либідь, 1997. – 376 с
6. Гуз К. Ж. Теоретичні та методичні основи формування цілісності знань про природу учнів загальноосвітньої школи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. пед. наук : 13.00.09 «Теорія навчання» / К. Ж. Гуз. – Харків: ПП «Інарт», 2008. – 30 с.
7. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/462-2011-p>
8. Зорина Л. Я. Ценности естественнонаучного образования. // Л. Я. Зорина. – Педагогика. – 1995. – № 3. – С. 29-33.
9. Ковалева Г. Е. О доступности учащихся 4-го класса опорных природо-ведческих понятий. – В сб.: Оптимизация межпредметных связей природо-ведения и биологии. – Л.: НИИ школ, 1990. – 214с.
10. Суматохин С. В. Системный подход к созданию школьного учебника по биологии. Монография / Ппод.ред.проф. В. В. Пасечника – М.: МГОУ, 2004. – 133 с.
11. Природознавство. Біологія 5-9 кл. Навчальні програми для ЗНЗ. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2013. – 64 с.
12. Природознавство: підручн. для 5-го класу загальноосвіт. навч. закл. / Т. В. Коршевніук, В. І. Баштовий; за заг. ред. О. Г. Ярошенко. — К.: Генеза, 2013. – 256 с.
13. Пугал Н. А. Требования к учебникам по биологии. // Н. А. Пугал / Проблемы модернизации школьных учебников биологии: сборник материалов Международной научно-практической конференции. – М., 2005. – С. 32 – 34.

References

1. Varakuta O. M. Dydaktychni umovy formuvannya pryrodnychykh ponyat' v uchniv pochatkovykh klasiv : avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kan. ped. nauk: spets. 13.00.09 «Teoriya navchannya» / O. M. Varakuta. – Kyiv, 2001. – 26 s.
2. Vasyutina T. M. Propedevtyka pryrodnychykh znan' uchniv 5 klasu zahal'noosvitn'oyi shkoly : dys. ... kandydata ped. nauk : 13.00.02 / Vasyutina Tetyana Mykolayivna. – Kyiv, 2003. – 223 s.
3. Vikova ta pedahohichna psykholohiya : navch. posib. dlya stud. vyshch. navch. zakl. / O. V. Skrypchenko, L. V. Dolyns'ka, Z. V. Ohorodniychuk. – 2-he vyd., dop. – K. : Karavela, 2009. – 400 s.
4. Gershunskiy B. S. Filosofiya obrazovaniya dlya XXI veka. (V poiskakh praktiko-oriyentirovanykh obrazovatelnykh kontseptsiy) / B. S. Gershunskiy. – M.: Izd-vo «Sovershenstvo», 1998. – 608 s.
5. Honcharenko S. U. Ukrayins'kyy pedahohichnyy slovnyk / S. U. Honcharenko. – Kyiv: Lybid', 1997. – 376 s
6. Huz K. Zh. Teoretychni ta metodychni osnovy formuvannya tsilisnosti znan' pro pryrodu uchniv zahal'noosvitn'oyi shkoly : avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya dok. ped. nauk : 13.00.09 «Teoriya navchannya» / K. Zh. Huz. – Kharkiv: PP «Inart», 2008. – 30 s.
7. Derzhavnyy standart bazovoyi i povnoyi zahal'noyi seredn'oyi osvity [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/462-2011-p>
8. Zorina L. Ya. Tsennosti yestestvennonauchnogo obrazovaniya. // L. Ya. Zorina. – Pedagogika. – 1995. – № 3. – S. 29-33.
9. Kovaleva G. E. O dostupnosti uchaschchikhsya 4-go klassa opornikh prirodo-vedcheskikh ponyatiy. – V sb.: Optimizatsiya mezhpredmetnykh svyazey priro-dovedeniya i biologii. – L.: NII shkol, 1990. – 214s.
10. Sumatokhin S. V. Sistemnyy podkhod k sozdaniyu shkolnogo uchebnika po biologii. Monografiya / Ppod.red.prof. V. V. Pasechnika – M.: MGOU, 2004. – 133 s.
11. Pryrodoznavstvo. Biolohiya 5-9 kl. Navchal'ni prohramy dlya ZNZ. – K.: Vydavnychy dim «Osvita», 2013. – 64 s.
12. Pryrodoznavstvo: pidruchn. dlya 5-ho klasu zahal'noosvit. navch. zakl. / T. V. Korshevnyuk, V. I. Bashtovyy; za zah. red. O. H. Yaroshenko. — K.: Heneza, 2013. – 256 s.
13. Pugal H. A. Trebovaniya k uchebnikam po biologii. // N. A. Pugal / Problemy modernizatsii shkolnykh uchebnikov biologii: sbornik materialov Mezhdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferentsii. – M., 2005. – S. 32 – 34.

Коршевнюк Т. В.

УЧЕБНИК ПРИРОДОВЕДЕНИЯ КАК СРЕДСТВО ПРОПЕДЕВТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ ПЯТИКЛАССНИКОВ К ИЗУЧЕНИЮ БИОЛОГИИ.

В статье рассматривается роль учебника природоведения как средства пропедевтической подготовки пятиклассников к обучению биологии, характеризуется методический аппарат учебника природоведения, созданного в соответствии с новой учебной программой; раскрыто деятельностный характер пропедевтической биологической подготовки учащихся пятых классов.

***Ключевые слова:** пропедевтическая подготовка, учебник природоведения, естественнонаучное образование, обучение биологии.*

Korshevnyuk T. V.

TEXTBOOK NATURAL STUDY AS A MEANS OF PROPAEDEUTIC PREPARE FIFTH GRADERS FOR LEARNING BIOLOGY

Biology is a natural science concerned with the study of life and living organisms, including their structure, function, growth, evolution, distribution, and taxonomy formed. The basis of biological knowledge in the study of natural science. The article described the need for propaedeutic biological training and the role of fifth-graders in the process of a new textbook of natural study\$ discusses the role of the textbook of natural study as a means of propaedeutic training fifth-graders for learning biology, characterized by methodical apparatus textbook of natural study, established in accordance with the new study program, disclosed the content of the biological component of natural science education fifth graders, construction propaedeutic biological training pupils in the fifth grade on the basis of various activities; imposed examples of constructing the text of paragraphs, headings and assignments in the textbook, which help to shape the foundations of biological literacy schoolchildren.

***Keywords:** propaedeutic training, textbook natural study, science education, teaching biology.*